

Gravat anònim popular del segle XVIII, que il·lustra una edició de "Lo Pelegrí".

Catastrofisme gironí

El Llibre d'Actes o Manuals d'Acords és un volum en coberta de pergamí utilitzat a tots els ajuntaments d'ençà del segle XIII per tal de deixar testimoni i prova de l'activitat menada des de la Municipalitat. En certa manera, hom podria dir sense por d'errar-la que aquests volums són els tresors més preuats per a l'investigador i la clau per poder bastir una història amb una mínima consistència.

En els Manuals d'Acords, hom hi apunta qualsevol fet relacionat amb la vida corporativa i ciutadana d'interès, de manera que la riquesa de les notícies que enclou és indubtable i en molts casos esdevé una veritable crònica de la ciutat. Més tard, sobretot d'ençà del segle XIX, l'aparició del periòdic treu protagonisme al llibre d'actes que, malgrat tot, continua essent una peça insubstituïble per a la recerca.

A còpia d'anys d'anar espigolant notícies d'aquests volums hem aconseguit d'aplegar-ne un conjunt referit a diverses catàstrofes i ensurts produïts per una sèrie de fenòmens atmosfèrics com ara els

eclipsis de sol, els huracans i els terratrèmols. Deixem de banda els aiguats, tant per la seva constant periodicitat com pel fet que ja se n'han escrit milers de pàgines en diversos llibres i diaris.

Els eclipsis de sol

En els Manuals d'Acords hem trobat referència a quatre eclipsis de sol. El primer es produeix el mes de febrer del 1206, cap al migdia, i es perllonga per l'espai d'un es sis hores. El fet que anés acompanyat d'una forta tempesta d'aigua va provocar un gran espant a tots els gironins. Pel 1285 n'hi ha un altre, del qual només se sap que va escaure's una tarda del mes de febrer.

En canvi, l'eclipsi de sol del dia 18 d'abril del 1594 ocupa una sessió del Consell, i permet de constatar l'estreta interrelació que hom veia entre els fenòmens atmosfèrics i uns boirosos i no explicats avisos de la Providència. El Secretari ho comenta d'aquesta manera: «Bui dilluns a 18 de mes de abril

1594 entre las sis i set hores dematí se són vistos en vista de esta ciutat tres sols en la part de Orient, lo hu llunyet del altre, i feren dits tres sols demostració trista per no estava lo sol clar com acostuma en regla, i haberi espay de lo hu al altre alguns trenta passos, indicant assien la terra, i lo sol de mitg ere lo sol verdader. Plasia a nostre Sr. Deu sian bons senyals per la cristiandat i en augment de la Sta. Fe Catòlica».

El darrer eclipsi que hem trobat enregistrar succeeix el 12 de maig del 1706 cap a tres quarts de nou del matí. Conten que era un dia molt serè i que va durar més d'una hora, estona en la qual la ciutat va quedar ben a les fosques; «estant que trobant-se vestint los molt Ilustres Señors Jurats en lo Arxiuet per anar a la última professó dels tres dias de las letanias han donat ordre per encendrer llum per la gran fosca que hi havia».

Les destrosses d'un huracà

El 14 d'octubre del 1712 es produeix a Girona una gran ventada, esmentada també al Manuals d'Acords com a huracà o cicló, i que produeix un cert nombre de víctimes i elevades pèrdues materials. Aquesta gran ventada va començar cap a les nou de la nit, i anava acompanyada de trons i llamps, així com d'un bon ruixat i pedregada, i en la poca estona que va durar ocasionà greus destrosses. En paraules de l'escrivà de la Municipalitat, «En las barbacanes de las casas apenas quedaven teulas, especialment de la part entre mig die y ponent de ahont venia la tempestad. Los envans de las casas que estaven en las Porchadas y al descubert tots patiren o caygueren. Las casas que estaven concentidas sufriren alguna ruhina, de la de Joan Alesma i Esperança, mestre de Cases en la Plaça de Sant Feliu se enfonsaren tres sostres».

Cal pensar, a més, que al pla de Girona fins a Salt hi havia acampada una nombrosa tropa que també va rebre l'impacte de la tempesta. Es varen produir destrosses a les tendes dels militars, moltes de les quals varen voleiar centenars de metres lluny, i es va haver de lamentar la mort d'alguns pagesos que vivien a petites masies del voltant de Girona.

La Municipalitat, per tal de donar una idea aproximada de la magnitud del fenomen, deixà manuscrita al Manual d'Acords aquesta cloenda. "En una paraula. Sabeu que si dura un quart mes lo temporal hauria fet danys irremediabls en moltes Persones y de milenars en la Ciutat i fora de ella".

L'horror dels terratrèmols

El primer terratrèmol datat a la ciutat de Girona és de l'any 1427 i els seus efectes es deixen sentir arreu del Bisbat, enderrocant masies i petits llogarets. S'escau el dia 15 de maig i "enderrocà en dit Bisbat, Olot, Castellfollit, Ridaura, Santa Pau, la Maiol e altres cases honrades". La documentació permet de conèixer el nom i el lloc on vivien els

quinze morts coneguts, bé que és segur que les víctimes foren molt més nombroses.

L'any següent, és a dir, el 1428, es torna a repetir el terratrèmol i tal com conta la documentació "tornà enderrocar Castellfollit, e Olot, e tota la Vall de Biaña (...) e Camprodon, e Puigcerdá, e molt altre mal feu que no fai menció, moriren a Castellfollit 85 persones (...) a Camprodon 100 persones...". Fins i tot nuclis d'escàs pes demogràfic com Puigpardines varen quedar mig despoblats, donat que hom hi comptabilitzà uns 140 morts.

L'escrivent afegeix que prop de Castellfollit, en un indret anomenat Loret, aparegueren a terra uns grans forats que llençaven pedra i aigua "e llensaba tant gran pudor que molts que tal volian veura hi moriren".

Llevat d'aquests terratrèmols, molt centrats en les comarques de la Garrotxa i la Cerdanya, la resta de referències documentades a la ciutat de Girona ens informen de petits tremolors de terra que en cap cas no varen produir víctimes mortals. Pel 1755 s'experimenta un lleuger moviment de terra el dia 1 de novembre a les 11 de la nit, el qual es torna a repetir al cap de quatre dies.

Finalment, el 12 d'agost del 1798 s'enregistra un nou moviment de terra, que es repeteix a l'endemà i que decideix l'Ajuntament a fer una sèrie de rogatives per tal d'implorar ajut als sants Narcís i Dalmau Moner. Aquests actes religiosos consisteixen a celebrar 25 misses a les tombes dels dos sants esmentats. Altra vegada tornem a veure la profunda relació que la gent d'aleshores establia entre els desastres produïts per la natura i uns hipotètics càstigs de procedència divina.

Llamps, com a colofó

Sovint, les catàstrofes són iniciades per la caiguda d'un llamp. A la nit del 19 al 20 de setembre del 1755 comença una violenta pluja acompanyada d'una tempesta de trons i llamps, un dels quals va caure cap a les dues de la matinada damunt la torre anomenada de Santa Llúcia "la cual era muy antigua y fuerte con sus bóvedas a prueba de bomba que por eso había servido muchas veces de Almazén de Pólvora". Malgrat que ja no s'hi guardava pólvora, les restes que s'havien anat enganxant per les parets varen donar més força al llamp, fins al punt que l'explosió "derribó desde los cimientos arriba dividéndola en cinco distintos brazos dexando cada uno de ellos tan desmenuzados que no hay inteligencia que pueda imaginar como pudo ser aquello". L'esmicolament de la torre va fer ploure trossos de pedra damunt els barris de Sant Feliu i Sant Pere, per bé que no va produir cap mena de víctima ni destrossa de consideració.